

Byla C-58/24

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2024 m. sausio 26 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

High Court (Aukštasis teismas, Airija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. gruodžio 21 d.

Pareiškėjai:

NE

MY

HJ

XF

WB

UV

VK

JU

RJ

DZ

Atsakovai:

An Bord Pleanála (Teritorijų planavimo agentūra, Airija)

Minister for Housing, Local Government and Heritage
(gyvenamojo būsto, vietos valdžios ir paveldo ministras)

Airija

Attorney General (generalinis prokuroras)

Trečioji šalis:

Drumakilla Limited

Pagrindinės bylos dalykas

Teisminės peržiūros procesas, per kurį ginčijamas leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, kuriuo siekiama palengvinti siūlomą būstų statybą ir su tuo susijusių darbų vykdymą Delganyje, Viklou grafystėje, Airijoje, teisėtumas.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102) 16 straipsnio 1 dalies ir 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2012, p. 1) 11 straipsnio tiek, kiek jis susijęs su ta nuostata, aiškinimo.
- 2 Šio prašymo teisinis pagrindas yra SESV 267 straipsnis.

Prejudiciniai klausimai

- 3 Pateikti šie penki prejudiciniai klausimai:

„1. Ar pagal Direktyvos 2011/92 11 straipsnį, siejamą su Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu plačių galimybių kreiptis į teismus principu, tuo atveju, kai projektas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/92 1 straipsnio 2 dalies a punktą, dėl kurio pateikta paraiška dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos (toliau – pirminis sutikimas), negali būti įgyvendintas užsakovui prieš tai negavus kito leidimo (toliau – antrinis sutikimas) ir kai institucija, kompetentinga duoti pirminį sutikimą tokiam projektui, ir toliau gali vertinti projekto poveikį aplinkai griežčiau, nei tai buvo padaryta duodant antrinį sutikimą, toks antrinis sutikimas (jei jis duotas prieš pirminį sutikimą) turi būti laikomas sutikimo dėl planuojamos veiklos davimo procedūros dalimi kitais tikslais nei dėl klausimų, kurie turi būti svarstomi arba vertinami pagal Direktyvą 2011/92, apimties apskritai arba kai antrinis sutikimas yra sprendimas, priimtas pagal Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalį, kuriuo užsakovui leidžiama nukrypti nuo taikomų rūšių apsaugos priemonių, kad būtų galima įgyvendinti projektą?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar Direktyvos 2011/92 11 straipsnis, siejamas su Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu plačių galimybių kreiptis į teismus principu, lemia tai, kad nacionalinės vidaus teisės nuostatos dėl dienos, nuo kurios pradedamas skaičiuoti terminas, skirtas pagal Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalį priimto sprendimo (toliau – antrinis sutikimas) teisėtumui užginčyti, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiama pradėti skaičiuoti šį terminą iki atitinkamo sutikimo dėl planuojamos veiklos (toliau – pirminis sutikimas) davimo dienos apskritai arba tuo atveju, kai: i) projektas buvo išnagrinėtas kaip atskiras atvejis, kaip numatyta Direktyvos 2011/92 4 straipsnio 2 dalies a punkte, ir (arba) ii) pagal 4 straipsnio 5 dalį su pirminiu sutikimu susijusi išvada buvo priimta po to, kai buvo duotas antrinis sutikimas, ir kartu su sprendimu dėl pirminio sutikimo, ir (arba) iii) byloje, kurioje ginčijamas antrinio sutikimo galiojimas, nėra jokio pagrindo ginčyti atitinkamą pirminį sutikimą, remiantis tariamu antrinio sutikimo negaliojimu, ir (arba) iv) pareiškėjas nepateikia prašymo pratęsti terminą antriniam sutikimui užginčyti, o toks prašymas pagal vidaus teisę yra privalomas, kai ginčijama pavėluotai, nesant priešingos Sąjungos teisės nuostatos?

3. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, o į antrąjį klausimą būtų apskritai atsakyta neigiamai, ar Direktyva 2011/92, siejama su Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu ir (arba) Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu plačių galimybių kreiptis į teismus principu, lemia tai, kad valstybės narės vidaus teisėje numatytas terminas, per kurį turi būti kreiptasi į teismą dėl šioje direktyvoje numatytos teisės gynimo, turi būti pagrįstai numatomas, tačiau neturi būti aiškiai nurodytas teisės aktuose pagal Direktyvos 2011/92 11 straipsnio 2 dalį ir (arba) visuomenei prieinamoje praktinio pobūdžio informacijoje apie teisę į administracines procedūras ir teisminę peržiūrą pagal Direktyvos 2011/92 11 straipsnio 5 dalį ir (arba) galutinai ir užtikrintai nustatytas nacionalinių teismų jurisprudencijoje tam, kad atsakymui į antrąjį klausimą neturėtų įtakos valstybės narės vidaus teisėje nustatytas numatomas bendro pobūdžio terminas, kuris apskritai taikomas pagal viešąją teisę teikiamiems pareiškimams (skundams), įskaitant tuos atvejus, kai ginčijamas sprendimas, priimtas pagal Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalį ir pagal kurį užsakovui leista nukrypti nuo taikomų rūšių apsaugos priemonių, kad galėtų įgyvendinti projektą, nors tai yra numanoma, o ne aiškiai nurodyta atitinkamoje vidaus teisėje?

4. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, o į antrąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai arba į trečiąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar pagal Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalį kompetentinga institucija negali daryti išvados, kad „nėra kitos priimtinos alternatyvos“ sprendimui, kuriuo užsakovui leista nukrypti nuo taikytinų rūšių apsaugos priemonių siekiant įgyvendinti projektą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/92 1 straipsnio 2 dalies a punktą, nebent kompetentinga institucija iš tikrųjų svarsto alternatyvas, pavyzdžiui, alternatyvią vietą, projektavimą arba atsisakymą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą?

5. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, o į antrąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai arba į trečiąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar pagal Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalį kompetentinga institucija negali daryti išvados, kad „siek[iant] apsaugoti laukinę fauną ir florą bei išsaugoti natūralias buveines“ galima priimti sprendimą, kuriuo užsakovui leidžiama nukrypti nuo taikytinų rūšių apsaugos priemonių siekiant įgyvendinti projektą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/92 1 straipsnio 2 dalies a punktą, išskyrus atvejus, kai tam tikra nustatyta apsauga užtikrinama pačia nukrypti leidžiančia nuostata, o ne švelninimo priemonėmis, priimtomis siekiant sumažinti arba kompensuoti žalą, atsiradusią dėl sprendime dėl nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo leidžiamų veiksmų?“

Nurodytos Europos Sąjungos teisės nuostatos

- 4 Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jei nėra kitos priimtinos alternatyvos, ir nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas netrukdo palaikyti atitinkamos rūšies populiacijų palankią apsaugos būklę jų natūralaus paplitimo areale, valstybės narės gali nukrypti nuo toje direktyvoje nustatytų rūšių apsaugos priemonių, esant tam tikroms sąlygoms, įskaitant atvejus, kai nukrypstama siekiant apsaugoti laukinę fauną ir florą bei išsaugoti natūralias buveines.
- 5 Direktyvos 2011/92 6 straipsnyje įtvirtintos pagrindinės nuostatos dėl visuomenės dalyvavimo per sprendimo aplinkos klausimais priėmimo procedūras.
- 6 Direktyvos 2011/92 11 straipsnyje numatytos taisyklės dėl sprendimų, kuriems pagal šią direktyvą taikomos visuomenės dalyvavimo nuostatos, užginčijimo. Pagal 11 straipsnio 1 dalį valstybės narės turi užtikrinti, kad pagal atitinkamą nacionalinę teisinę sistemą suinteresuotos visuomenės nariai, turintys pakankamą interesą arba pareikšdami apie teisės pažeidimą, turėtų teisę į peržiūrėjimą teisme ar kitoje įstatymo nustatytoje nepriklausomoje ir nešališkoje institucijoje, kad užginčytų tokių sprendimų materialinį ar procesinį teisėtumą. 11 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad valstybės narės nustato, kuriuo etapu tokie sprendimai gali būti ginčijami. Pagal 11 straipsnio 5 dalį valstybės narės užtikrina, kad visuomenei būtų prieinama praktinio pobūdžio informacija apie teisę į administracinės ir teisminės peržiūros procedūras.
- 7 2005 m. birželio 16 d. Sprendimas *Pupino* (C-105/03, ECLI:EU:C:2005:386); 2006 m. rugsėjo 19 d. Sprendimas *i-21 Germany ir Arcor* (C-392/04 ir C-422/04, EU:C:2006:586); 2008 m. balandžio 15 d. Sprendimas *Impact* (C-268/06, ECLI:EU:C:2008:223); 2010 m. sausio 28 d. Sprendimas *Komisija / Airija* (C-456/08, ECLI:EU:C:2010:46); 2011 m. birželio 30 d. Sprendimas *Meilicke ir kt.* (C-262/09, ECLI:EU:C:2011:438); 2012 m. spalio 18 d. Sprendimas *Pelati* (C-603/10, ECLI:EU:C:2012:639); 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimas *Caterpillar Financial Services* (C-500/16, EU:C:2017:996); 2018 m. kovo 15 d. Sprendimas *North East Pylon Pressure Campaign ir Sheehy* (C-470/16, ECLI:EU:C:2018:185); 2019 m. spalio 10 d. Sprendimas *Luonnonsuojeluyhdistys*

Tapiola (C-674/17, ECLI:EU:C:2019:851); generalinės advokatės J. Kokott išvada byloje *Namur-Est Environnement* (C-463/20, EU:C:2021:868); 2022 m. vasario 24 d. Sprendimas *Namur-Est Environnement* (C-463/20, ECLI:EU:C:2022:121); 2023 m. liepos 6 d. Sprendimas *Hellfire Massy Residents Association* (C-166/22, ECLI:EU:C:2023:545); ir 2023 m. birželio 15 d. Sprendimas *Eco Advocacy* (C-721/21, ECLI:EU:C:2023:477).

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

- 8 Pagal *Rules of the Superior Courts* (Aukštesniųjų teismų procedūros reglamentas, toliau – RSC) 84 straipsnio 21 dalies 1 ir 2 punktus prašymas leisti kreiptis dėl administracinio sprendimo teisminės peržiūros turi būti pateiktas per tris mėnesius nuo ginčijamo sprendimo priėmimo dienos. RSC 84 straipsnio 21 dalies 3 punkte nustatyta, kad terminas, per kurį turi būti pateiktas prašymas leisti kreiptis dėl teisminės peržiūros, tam tikromis aplinkybėmis gali būti pratęstas.
- 9 Pagal suformuotą Europos teismų ir nacionalinę jurisprudenciją ir, be kita ko, pagal veiksmingumo principą, vidaus teisėje numatytus įgaliojimus pratęsti terminą pagal RSC 84 straipsnio 21 dalies 3 punktą, galima aiškinti atsižvelgiant į Sąjungos teisę taip, kad jais galima ir reikia naudotis taip, kad visas terminas (šiuo atveju – trys mėnesiai) būtų skaičiuojamas nuo tos dienos, kai pareiškėjas sužinojo arba turėjo sužinoti apie ginčijamą sprendimą.
- 10 Airijos teisėje nėra konkrečios įstatymo arba kito teisės akto nuostatos, kurioje būtų nurodyta, kaip Direktyvos 2011/92 11 straipsnio 2 dalis taikoma sprendimams dėl nukrypti leidžiančios nuostatos pagal Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalį.
- 11 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagal vidaus teisę, laikantis Sąjungos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo reikalavimų, jeigu projektui reikia kelių sutikimų, kiekvienas sutikimas yra atskiras materialinio pobūdžio sprendimas, kuris turi būti atskirai apskūstas per teisės aktuose nustatytą terminą, skaičiuojamą nuo kiekvieno sprendimo priėmimo dienos. Vadinas, sprendimas dėl nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo yra atskiras teisinis sprendimas, taigi teisminės peržiūros taikymo terminas prasideda priėmus šį sprendimą, o ne davus su juo susijusį sutikimą dėl planuojamos veiklos.
- 12 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro išvadą, kad, atsižvelgiant į bendrąją teisminės peržiūros teisę, terminai, per kuriuos galima apskūsti leidimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, yra pagrįstai numatomi.
- 13 Kitos svarbios vidaus teisės nuostatos: i) *Planning and Development Act 2000* (2000 m. Teritorijų planavimo ir plėtros įstatymas (iš dalies pakeistas)) 50 ir 50A straipsniai; ii) *Planning and Development Regulations 2001 to 2023* (2001–2023 m. Teritorijų planavimo ir plėtros nuostatai (SI 600, 2001) (iš dalies pakeisti)); iii) *European Communities (Birds and Natural Habitats) Regulations*

2011 to 2021 (2011–2021 m. Europos Bendrijų (paukščių ir natūralių buveinių) nuostatai) 51, 54 ir 54A straipsniai; iv) *Planning and Development (Housing) and Residential Tenancies Act 2016* (2016 m. Teritorijų planavimo, plėtros (būstų) ir gyvenamųjų patalpų nuomos įstatymas) 4 straipsnis.

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 14 Prieš pateikdama paraišką dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos – numatytos gyvenamųjų namų statybos Viklou grafystėje, Airijoje, trečioji šalis *Drumkilla Ltd* 2020 m. sausio 17 d. pateikė *National Parks and Wildlife Service* (Nacionalinių parkų ir laukinės gamtos tarnyba, toliau – NPWS) prašymą leisti taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą dėl šikšnosparnių. Leidimas buvo išduotas 2020 m. kovo 4 d. ir vėliau iš dalies pakeistas 2020 m. liepos 21 d. Leidime nurodyta, kad jis išduotas tik tam, kad būtų galima vykdyti nurodytą veiklą, kiek tai susiję su numatyta gyvenamųjų namų statyba.
- 15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro dvi faktines išvadas dėl leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, t. y.: i) nors leidime neigiamą, kad yra priimtinių alternatyvų nukrypti leidžiančios nuostatos taikymui, iš bylos medžiagos nematyti, kad būtų svarstytos alternatyvos, darančios mažesnę poveikį griežtai saugomoms rūšims, arba galimybė neišduoti leidimo, o tai leidžia manyti, kad tikėtina, jog šios galimybės nebuvo svarstytos; ir ii) leidime nurodyta, kad jis išduotas siekiant apsaugoti aptariamas rūšis. Jeigu ir tiek, kiek šis reikalavimas reiškia, kad pati nukrypti leidžianti nuostata, priešingai nei poveikį švelninančios sąlygos, atitinka šių rūšių interesus, ši išvada yra akivaizdžiai nepagrįsta ir net absurdiška.
- 16 2020 m. spalio 21 d. *An Bord Pleanála* (Nacionalinė teritorijų planavimo agentūra, Airija, toliau – agentūra) buvo pateikta paraiška dėl statybos leidimo. Prie paraiškos buvo pridėta preliminaraus tyrimo dėl poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV) ataskaita. Prie paraiškos dokumentų buvo pridėtas pakeistas leidimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, taigi ši diena buvo pirmoji, kai pareiškėjai galėjo sužinoti apie šį leidimą.
- 17 Agentūra įvertino būtinybę atlikti PAV ir nusprendė, kad užsakovės pateiktoje preliminaraus tyrimo dėl PAV ataskaitoje buvo tinkamai nustatytas ir aprašytas tiesioginis, netiesioginis, antrinis ir kumuliacinis siūlomo projekto poveikis aplinkai. Agentūra padarė išvadą, kad siūlomas projektas neturės reikšmingo poveikio aplinkai ir kad siūlomo projekto PAV ataskaita nereikalinga.
- 18 2021 m. vasario 15 d. agentūra išdavė statybos leidimą.
- 19 2021 m. kovo 25 d. pareiškėjai apskundė agentūros sprendimą ir leidimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Pareiškėjai neprašė pratęsti apskundimo terminą pagal RSC 84 straipsnio 21 dalies 3 punktą. 2021 m. balandžio 19 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas leido kreiptis dėl teisminės peržiūros ir darbų sustabdymo.

- 20 2023 m. liepos 5 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atmetė skundą dėl statybos leidimo. Vis dėlto skundas dėl leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, kuris buvo pateiktas atskirai (t. y. pareiškėjai negrindė statybos leidimo negaliojimo leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą negaliojimu), dar nėra išnagrinėtas.
- 21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, kadangi pareiškėjai neužginčijo leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą per tris mėnesius nuo tos dienos, kai apie jį sužinojo arba turėjo sužinoti (taigi per terminą, kurį teismas būtų leidęs, vadovaudamasis Sąjungos teisę atitinkančiu įgaliojimų pratęsti terminą aiškinimu, jeigu toks prašymas būtų buvęs pateiktas), leidimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą užginčytas pavėluotai, taigi skundas turi būti atmestas, nebent yra Sąjungos teisės nuostatų, pagal kurias reikalaujama priešingo rezultato. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas linkęs manyti, kad tokių Sąjungos teisės nuostatų nėra, tačiau mano, kad situacija nėra visiškai aiški, taigi reikia kreiptis į Teisingumo Teismą.

Pagrindiniai šalių argumentai pagrindinėje byloje

- 22 Dėl pirmojo ir antrojo klausimų pareiškėjai teigia, kad iš Teisingumo Teismo sprendimo *Namur-Est Environnement* (C-463/20) matyti, jog esant konkrečioms aplinkybėms, kurios susiklostė Belgijoje toje byloje aptartu atveju ir kurios taip pat yra susiklosčiusios Airijoje, sprendimas dėl nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo turi būti laikomas sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros, per kurią sutikimo dėl planuojamos veiklos davimas yra galutinis sprendimo priėmimo proceso etapas, dalimi. Jie tvirtina, kad sprendimas dėl leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą yra išankstinis sprendimas, kiek tai susiję su sprendimu dėl būtinybės atlikti PAV, taigi jis tampa galutinis tik užbaigus Direktyvoje 2011/92 numatytas procedūras – priėmus neigiamą sprendimą dėl būtinybės atlikti PAV arba, jeigu kompetentinga institucija nustato, kad būtina atlikti projekto PAV, atlikus PAV. Be to, kadangi Sprendimo *Namur-Est* loginis pagrindas kyla iš Direktyvoje 2011/92 suinteresuotai visuomenei suteiktų procesinių teisių dėl projektų, dėl kurių reikia atlikti PAV, šiai direktyvai prieštarautų pagal nacionalinę teisę pareiškėjams keliamas reikalavimas užginčyti leidimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą dar prieš nustatant šias teises, o tai įvyksta tik priėmus sprendimą dėl būtinybės atlikti PAV pagal Direktyvos 2011/92 4 straipsnio 5 dalį.
- 23 Dėl trečiojo klausimo pareiškėjai tvirtina, kad pagal Direktyvos 2011/92 11 straipsnio 5 dalį nepakanka bendrosiose nuostatose, įskaitant bendrosios teisės nuostatas, nustatyti, kad terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai visuomenė sužino apie išankstinį sprendimą. Valstybė privalo konkrečiai nustatyti, kada galima pateikti skundą, ir pateikti praktinio pobūdžio informaciją apie galimybę pasinaudoti tokio užginčijimo procedūromis, be kita ko, konkrečiai nurodant terminą, per kurį turi būti pateiktas skundas.

- 24 Dėl ketvirtojo ir penktojo klausimų pareiškėjai, remdamiesi Teisingumo Teismo sprendimu *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola*, C-[674/17], tvirtina, kad pagal Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalies a punktą kompetentinga institucija turi a) apsvarstyti alternatyvas; ir b) paaiškinti, kaip ji jas svarstė. Ši nuostata nėra tinkamas teisinis pagrindas išduoti leidimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą šioje byloje aptariamam atveju, nes veikla, dėl kurios prašoma leidimo, nėra siekiama apsaugoti laukinę fauną ir florą arba išsaugoti natūralias buveines. Šia nuostata nesiekama palengvinti planuojamos veiklos, ypač tais atvejais, kai nėra įrodymų, kad užsakovas atsižvelgė į planuojamos veiklos alternatyvas, kurios būtų leidusios vykdyti pakeistą planuojamą veiklą, kurią vykdant būtų visiškai išvengta draudžiamos veiklos, darančios poveikį griežtai saugomoms rūšims.
- 25 Dėl pirmojo ir antrojo klausimų valstybė tvirtina, kad Sprendimas *Namur-Est* neturi reikšmės sprendžiant taikytino senaties termino klausimą. Ji teigia, kad sprendimas suteikti leidimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą pagal Direktyvos 92/43 16 straipsnį yra atskiras sprendimas, priimtas per sutikimo dėl planuojamos veiklos davimo procedūrą, ir jis gali būti apskūstas kaip atskiras sprendimas, priimtas per šią procedūrą. Vis dėlto leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą nereikia vertinti kaip sutikimo dėl planuojamos veiklos davimo procedūros dalies, kiek tai susiję su kitais aspektais nei klausimų, kuriuos reikia apsvarstyti arba įvertinti pagal Direktyvą 2011/92, apimtimi. Pirma, terminas, per kurį galima užginčyti leidimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, šiuo atveju buvo trys mėnesiai nuo leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą išdavimo arba, taikant Sąjungos teisę atitinkantį aiškinimą, nuo tos dienos, kai pareiškėjai faktiškai sužinojo arba turėjo sužinoti apie leidimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą. Pagal Direktyvą 2011/92, siejamą su Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje įtvirtintais teisės kreiptis į teismus principais, nereikalaujama, kad vidaus teisėje numatyti terminai šiuo atveju būtų aiškinami kitaip. Antra, esant konkrečioms šios bylos aplinkybėms, kai pareiškėjai leidimo negaliojimo negrindė leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą negaliojimu, nėra pagrindo vidaus teisėje numatytus senaties terminus aiškinti taip, kad leidimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą gali būti užginčytas pasibaigus sutikimo dėl planuojamos veiklos davimo procedūrai. Trečia, pareiškėjai galėjo užginčyti atitinkamos kompetentingos institucijos sprendimą duoti sutikimą dėl planuojamos veiklos, motyvuodami tuo, kad jame projekto poveikis saugomoms rūšims nebuvo įvertintas griežčiau, nei tai buvo padaryta leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą išdavimo etape, tačiau to nepadarė. Ketvirta, iš Teisingumo Teismo sprendimo *Hellfire Massy Residents Association* (C-166/22) matyti, kad Direktyvoje 2011/92 nenumatyta jokios pareigos įtraukti 16 straipsnyje numatytą nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo procedūrą į sutikimo dėl planuojamos veiklos projektų įgyvendinimo davimo procedūras, taigi kartu negali būti nustatyta pareiga taikyti Sąjungos teisę atitinkantį vidaus teisėje numatytų terminų aiškinimą, siekiant padaryti išvadą, kad terminas, per kurį galima užginčyti leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą išdavimą, turi būti skaičiuojamas nuo galutinio sprendimo priėmimo pagal teritorijų planavimo kodeksą. Tai visiškai prieštarautų teisinio saugumo principui.

- 26 Į trečiąjį klausimą valstybė siūlo atsakyti taip, kad Direktyva 2011/92, siejama su Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu plačių galimybių kreiptis į teismus principu, neturi antrajame klausime nurodyto poveikio, jeigu atitinkamos valstybės narės teisėje pagal Direktyvos 2011/92 11 straipsnio 2 dalį nėra galutinai nustatyta, kuriuo etapu gali būti ginčijami sprendimai, veikimas ar neveikimas, ir jeigu tai nėra aiškiai nustatyta nacionalinėje jurisprudencijoje.
- 27 Valstybė tvirtina, kad ketvirtasis ir penktasis klausimai nebėra aktualūs, nes į teismą kreiptasi pavėluotai. Jeigu šie klausimai vis dėlto kyla, į juos reikia atsakyti teigiamai.
- 28 Trečioji šalis tvirtina, kad pagal RSC 84 straipsnį trijų mėnesių terminas sprendimui dėl nukrypti leidžiančios nuostatos užginčyti taikant teisminę peržiūrą buvo skaičiuojamas nuo sprendimo priėmimo dienos. Nebuvo pateikta jokio prašymo pratęsti terminą, taigi yra suėjęs leidimo taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą užginčijimo senaties terminas.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 29 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo siūlomas atsakymas į pirmąjį klausimą yra neigiamas. Jis mano, kad Sprendime *Namur-Est* nėra nustatyta, jog leidimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą ar kitas sprendimas dėl kelių sutikimų turi būti vertinamas kaip vienas sprendimas bet kuriuo kitu tikslu, kaip antai skaičiuojant terminus. Jeigu šie antriniai sutikimai būtų laikomi pirminio sutikimo dalimi šiuo kitu tikslu, kiltų procedūrinis chaosas ir tai prieštarautų teisinio saugumo principui.
- 30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo siūlomas atsakymas į antrąjį klausimą, jeigu šis kiltų, yra neigiamas. Jis mano, kad Sprendimas *Namur-Est* neturėtų būti išplėstas taip, kad dėl jo būtų trumpinami vidaus teisėje nustatyti senaties terminai, kurie patenka į nacionalinės procesinės autonomijos taikymo sritį, laikantis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų. Taip išplėsti Sprendimo *Namur-Est* taikymą prieštarautų teisinio saugumo principui. Jo taip išplėsti nebūtina, nes jeigu projektui reikia kelių sutikimų, kiekvienas sutikimas gali būti užginčytas, jį davus, per atitinkamą vidaus teisėje nustatytą senaties terminą, kuris gali skirtis nelygu sprendimas, laikantis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų. Dėl konkrečių klausime nurodytų aspektų: i) tai, kad projektas turėjo būti išnagrinėtas kaip atskiras atvejis, kaip numatyta Direktyvos 2011/92 4 straipsnio 2 dalies a punkte, neturi reikšmės; ii) tai, kad pagal 4 straipsnio 5 dalį išvada dėl pirminio sutikimo buvo padaryta po to, kai buvo duotas antrinis sutikimas, ir kartu su sprendimu dėl pirminio sutikimo, taip pat neturi reikšmės; iii) jei pagal Sąjungos teisę paprastai nereikalaujama atidėti antrinio sutikimo užginčijimo termino iki tol, kol bus duotas pirminis sutikimas, tai turi būti *a fortiori* taikoma tais atvejais, kai byloje, kurioje ginčijamas antrinio sutikimo galiojimas, nėra nurodyta jokio su tariamu antrinio sutikimo negaliojimu susijusio pagrindo, kuriuo remiantis ginčijamas atitinkamas pirminis sutikimas; ir

iv) jeigu pareiškėjas nepateikia prašymo pratęsti terminą antriniam sutikimui užginčyti, o toks prašymas pagal nacionalinę teisę yra privalomas tais atvejais, kai ginčijama pavėluotai, taikyti Sąjungos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo nereikia.

- 31 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo siūlomas atsakymas į trečiąjį klausimą, jeigu šis kiltų, yra teigiamas. Jo nuomone, teisės kreiptis į teismą tikslai pasiekiami dėl numatomo termino buvimo. Bendras RSC 84 straipsnyje nustatyto termino pakanka, kad pareiškėjai galėtų jį numatyti.
- 32 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo siūlomas atsakymas į ketvirtąjį klausimą, jeigu šis kiltų, yra teigiamas. Jis mano, kad būtų labai pakenkta Direktyvos 92/43 reikalavimams ir kad alternatyvų svarstymas būtų dirbtinis bei netikras, nebent būtų reikšmingai svarstomos realios alternatyvos, visų pirma alternatyvios vietos, jeigu yra tokia galimybė, alternatyvus projektavimas, jeigu yra tokia galimybė, arba atsisakymas leisti taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą.
- 33 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo siūlomas atsakymas į penktąjį klausimą, jeigu šis kiltų, yra teigiamas. Remiantis Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalies formuluote ir tikslu galima pritarti aiškinimui, pagal kurį pačiu sprendimu dėl nukrypti leidžiančios nuostatos turi būti siekiama apsaugoti laukinę fauną ir florą bei išsaugoti natūralias buveines. Sprendimo dėl nukrypti leidžiančios nuostatos priėmimas dėl kitų priežasčių ir paskesnis šio sprendimo sušvelninimas nustatant apsaugos priemones neatitiktų šios nuostatos.
- 34 Dėl prejudicinių klausimų svarbos pažymėtina, kad tuo atveju, jeigu į pirmąjį arba antrąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai arba jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, bet atsakymas į antrąjį klausimą liktų neigiamas, nepaisant bendro termino buvimo, pareiškėjų skundą reikia atmesti kaip pateiktą pavėluotai. Jeigu skundas pateiktas ne pavėluotai, atsakymai į ketvirtąjį ir penktąjį klausimus lemtų tai, ar leidimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą pripažintinas negaliojančiu.